

ПРОГРАМА
ревіталізації малих річок та інших водойм міста Запоріжжя
на 2018-2028 роки

1. Загальні положення

Програма ревіталізації малих річок та інших водойм міста Запоріжжя на 2018-2028 роки (далі – Програма) розроблена у відповідності до Водного кодексу України, Законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про затвердження Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року», Директива 2000/60/ЕС Європейського Парламенту та Ради від 23.10.2000 року.

Необхідність розробки Програми викликана несприятливою ситуацією у гідрологічному режимі, санітарному стані та ландшафтній структурі басейнів малих річок.

Програма спрямована на розв'язання проблеми відновлення водних екосистем малих річок.

Під час розробки Програми використані матеріали та пропозиції департаментів, управлінь і комунальних підприємств Запорізької міської ради, органів виконавчої влади, наукових установ та громадських організацій.

2. Склад проблеми та обґрунтування необхідності її розв'язання шляхом розроблення і виконання Програми

Водні ресурси м.Запоріжжя є одним з життєво-важливих компонентів та необхідною частиною соціально-економічного розвитку щодо задоволення основних потреб людей, виробничої діяльності підприємств, збереження екосистем.

Водопостачання м.Запоріжжя забезпечується використанням поверхневих вод басейну р.Дніпро, оскільки знаходиться у межах Українського кристалічного масиву, де запаси підземних вод незначні. Джерелом питного водопостачання міста є р.Дніпро.

Крім р.Дніпро, по території міста протікають декілька малих річок – Мокра Московка, Суха Московка, Верхня, Середня та Нижня Хортиця, Кабиця, велика кількість струмків та балок.

Річка Мокра Московка є лівою притокою р.Дніпро, та найбільшою з малих річок міста (довжина у межах м.Запоріжжя – 17 км). На трикілометровій ділянці гирлової частини річка знаходиться у підпорі Каховського водосховища, що негативно впливає на її гідрологічний режим, знижує швидкість водяного потоку чим сприяє виникненню застійних явищ.

Річка Суха Московка є лівою притокою р.Дніпро, на підході до гирла з'єднується з руслом балки Капустянка. Довжина р.Суха Московка – 15 км. Ширина русла змінюється від 1 м до 3 м. По загальному вмісту солей річка відноситься до високо мінералізованих, що робить її непридатною до зрошення та риборозведення.

Річки Верхня, Середня та Нижня Хортиця є правими притоками р.Дніпро. На екологічну і санітарно-епідеміологічну обстановку басейнів цих річок істотно впливає індивідуальна забудова.

Прогресуючий техногенез зумовлює посилення тиску на природне середовище з боку суспільства. Практично всі ділянки довкілля тією чи іншою мірою зазнали відхилень від свого природного стану. Особливо значних змін зазнали басейни малих річок та їх поверхневий стан.

Малі річки відчують вплив забруднення стічними водами промислових підприємств, комунального господарства.

Посилення антропогенного впливу призвело до виникнення несприятливої ситуації у гідрологічному режимі, санітарному стані та ландшафтній структурі басейнів малих річок міста.

Порушується їх природний гідрохімічний та гідробіологічний режим, зменшується водність і глибина, річки замулюються і заростають, збільшується їх евтрофікація за рахунок накопичення сполук азоту, фосфору, знижуються біопродуктивні характеристики.

Для підвищення ефективності нормативно-правового регулювання стосовно охорони малих річок необхідно розроблення та видання методичних рекомендацій з охорони малих річок та водойм м.Запоріжжя, які мають включати серед іншого інформацію про законодавчі та нормативні документи, що встановлюють норми та правила з охорони малих річок; проведення семінарів за участю органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та підприємств щодо екологічного значення та стратегії охорони малих річок і біоти в їх басейнах.

З метою запобігання подальшому погіршенню/виснаженню малих річок міста, насамперед, необхідно провести дослідження їх екологічного та хімічного стану шляхом здійснення гідроморфологічної та гідробіологічної оцінки у польових умовах. На основі результатів цих оцінок встановити екологічний стан кожної річки та вибрати оптимальні та ефективні заходи, спрямовані на природонаближене відновлення їх стану.

Для упорядкування інформації про стан гідрологічної мережі малих річок необхідно розробити (відкоригувати) проекти водоохоронних зон та прибережних захисних смуг малих річок; провести паспортизацію малих річок.

З метою охорони вод малих річок від забруднення поверхневими стоками потрібно облаштування водоохоронних зон та винесення в природу прибережних захисних смуг малих річок, установлення водоохоронних знаків на землях водного фонду; приведення в належний санітарний стан водоохоронних зон та проведення благоустрою прибережних захисних смуг.

Незадовільний санітарний стан водоохоронних зон, особливо прибережних захисних смуг, обумовлює забруднення поверхневого стоку, що надходить до водотоку, а відтак погіршення якості річкових вод, замулення та захаращення русла, виникнення проблем у період повеней.

Береги річок і водойм піддаються руйнівній дії природних процесів (дощ, повені і т.ін.), що призводить до замулювання дна водних об'єктів внаслідок сповзання і обвалення ґрунту в воду.

Озеленення берегової лінії рослинами (дерева та кущі) з потужною розгалуженою кореневою системою і стійкими до затоплення, найбільш екологічний і естетичний спосіб берегоукріплення.

Поліпшення гідрологічного режиму малих річок можливо шляхом розчищення русел малих річок; оптимізації зарегульованості водотоків; приведення в належний санітарний стан та проведення благоустрою джерел.

Розчищення русел водотоків має відбуватися у двох напрямках: по-перше, це має бути розчищення від захаращення сміттям, поваленими деревами (гілками), вичищення надлишкової рослинності тощо.

Такі заходи не потребують значних фінансових витрат і мають здійснюватися щороку повсюдно, особливо після проходження повеней. По-друге, розчищення надмірно замуленого русла з вийманням мулу, що потребує розробки проектної документації та певних витрат.

Для оптимізації зарегульованості водотоків необхідно провести інвентаризацію гідроспоруд на малих річках з визначенням їх власників та законності їх створення, а також постановку гідроспоруд, що не мають власника, на баланс органів місцевого самоврядування.

Приведення у належний санітарний стан та проведення благоустрою джерел, є необхідним для запобігання забруднення води річок.

З метою зменшення навантаження на малі річки та інші водойми внаслідок забруднення зворотними водами важливо будівництво та реконструкція очисних споруд і систем водовідведення; упорядкування водовідведення зливових вод з урбанізованих територій водозаборів малих річок.

Спорудження або реконструкція систем водовідведення надасть змогу зменшити надходження забруднень як від точкових джерел, так і від дифузних джерел з поверхневих стоків. Стік з урбанізованих територій талих, дощових, дренажних вод відноситься до дифузних джерел забруднення і може бути частково упорядкований та очищений завдяки облаштуванню водовідведення зливових вод.

Важливими завданнями є виявлення несанкціонованих скидів забруднених вод та їх припинення; виявлення та ліквідація сміттєзвалищ.

Для популяризації знань щодо екологічного значення малих річок необхідне видання інформаційно-просвітницьких бюлетенів; розроблення програм для вивчення малих річок; створення зон рекреації і відпочинку.

Одним з показників сталого розвитку міського середовища є загальнодоступність громадян до водойм як до рекреаційних ресурсів.

Малі річки сприятливо впливають на естетичні властивості місцевості, в якій вони протікають, можуть використовуватися в якості зон відпочинку.

Сучасна практика архітектурного планування передбачає функціональне зонування відпочинку на водоймах. Це дозволяє краще регулювати навантаження на акваторії і узбережжя річок, запобігти хаотичному розміщенню рекреаційних об'єктів та ефективно організувати громадський простір.

Під організацією громадських просторів «біля води» мається на увазі доступність виходу до води, створення рекреаційних зон з малими архітектурними формами, експлуатація їх в різні пори року.

Суспільно-рекреаційні зони актуалізують прогулянкове дозвілля, формують позитивний імідж міста, створюють умови для безпечного и комфортного перебування відвідувачів.

Розробка схем рекреаційного освоєння басейнів малих річок повинна послужити основою для складання схеми рекреаційного використання водних ресурсів міста.

Проблеми відновлення водних екосистем малих річок пропонується розв'язати шляхом реалізації комплексу нормативно-методичних, організаційних, інженерних, інженерно-біологічних та ландшафтно-містобудівних заходів по відновленню малих річок і водойм та благоустрою прилеглих територій.

3. Мета Програми

Мета програми – проведення комплексу заходів, спрямованих на природонаближене відновлення водних об'єктів;

відновлення сприятливого гідрологічного режиму і санітарного стану річок, балок та водойм;

раціональне використання водоохоронних зон, в тому числі прибережно-захисних смуг;

ландшафтна організація прилеглих до водних об'єктів територій;

забезпечення комфортних умов життя та дозвілля мешканців міста.

4. Основні завдання Програми

Аналіз стану малих річок, балок та водойм міста, паспортизація річок; виконання заходів по забезпеченню належного санітарного стану водойм та прибережних територій;

благоустрій та озеленення берегів, створення по берегах зелених територій з зонами для відпочинку;

проведення інформаційних компаній, просвітницьких заходів серед різних верств населення.

5. Перелік заходів Програми

Перелік заходів Програми наведений у додатку.

6. Фінансове забезпечення Програми

Фінансування заходів Програми здійснюється за рахунок усіх джерел фінансування, не заборонених чинним законодавством України.

Обсяги фінансування заходів Програми за рахунок коштів бюджету міста щороку визначаються відповідальними виконавцями та затверджуються у відповідних міських цільових програмах.

7. Організаційне забезпечення Програми

Організаційне забезпечення реалізації Програми здійснює управління з питань екологічної безпеки Запорізької міської ради.

З метою координації діяльності виконавців Програми, розпорядженням міського голови створюється робоча група.

Інформацію про стан виконання Програми управління з питань екологічної безпеки Запорізької міської ради надає постійній комісії міської ради з питань екології.

8. Очікувані результати виконання Програми

Реалізація Програми дасть можливість:
поліпшення гідрологічного режиму малих річок, балок та водойм;
облаштування та упорядкування водоохоронних зон, у тому числі прибережних захисних смуг;
популяризація знань щодо екологічного значення малих річок.

Секретар міської ради

Р.О.Пидорич